

УДК 340.6:616-035

DOI: 10.35432/tisb292023289644

ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

Клименко Олександр Сергійович

аспірант кафедри державознавства, права та
європейської інтеграції

Національний університет «Одеська політехніка»

<https://orcid.org/0000-0002-0694-2328>

Судово-медична експертиза проводиться на замовлення судів, прокуратури, правоохоронних органів та інших органів влади в Україні. Метою проведення судово-медичної експертизи є встановлення причини смерті, травм, захворювання, визначення стану здоров'я потерпілих, встановлення обставин, які мають значення для вирішення судових справ.

На даний час до системи судово-медичної експертизи України входить:

- Державна спеціалізована установа «Головне бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я України», яке здійснює загальне науково-методичне керівництво;

- Республіканське бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я АР Крим (яке не функціонує);

- Бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я обласних виконавчих комітетів [1].

Упродовж наших багаточисельних досліджень було виявлено, що однією із основних проблем у сфері управління судово-медичною діяльністю є подвійне підпорядкування, а саме обласних бюро судово-медичної експертизи органам виконавчої влади та обласним радам, що, по-перше, суперечить Закону України «Про судову експертизу», а по-друге, принципу незалежності судово-експертної діяльності. Саме ці обставини призводять до бюрократичних перешкод та затримок у роботі; відбувається перекладання відповідальності за прийняття рішень та затвердження документів, що регламентують роботу Бюро судово-медичних експертиз. Крім того, такий подвійний контроль може призводити до безпорадності та неефективності у прийнятті рішень у разі виникнення конфліктних ситуацій або складних справ.

У межах перезавантаження системи судово-медичної експертизи в Україні з метою покращення роботи у цій сфері можна використовувати різні підходи, такі як встановлення одного підпорядкування центральному органу виконавчої влади Міністерству охорони здоров'я України з чітким визначенням відповідальності, зменшення бюрократичних процедур, що перешкоджають швидкому прийняттю рішень та забезпечення незалежності експертів у проведенні судово-медичних експертиз [2]. Також важливим є встановлення автоматизації деяких процедур та використання сучасних інформаційних технологій, що дозволять забезпечити ефективну та якісну роботу судово-медичної галузі.

Наразі судово-медична експертиза проводиться комунальними закладами, натомість законодавством передбачено проведення експертизи науково-дослідними установами судових експертиз, судово-медичними та судово-психіатричними установами Міністерства охорони здоров'я України, що встановлено у статті 11 Закону України «Про судову експертизу» – виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз [4]. Ця колізія є ще однією з проблем, які потребують вирішення в процесі реформування судово-медичної експертизи в Україні.

Таким чином, під час реформи планується провести перехід до повної державності судово-медичної експертизи та створити умови для забезпечення якості та ефективності її проведення. Зокрема, передбачається збільшення фінансування судово-медичних установ, підвищення кваліфікації експертів та впровадження новітніх технологій у проведенні експертизи.

Підкреслюючи важливість проведення судово-медичної експертизи для правоохоронних та судових органів з метою встановлення причин смерті, травм, отруєння, ступеня важкості тілесних ушкоджень та інших питань, пов'язаних з охороною здоров'я населення, слід наголосити на необхідності встановлення незалежності роботи судово-медичного експерта у підготовці відповідного об'єктивного висновку.

Також доцільним є розгляд питання належних умов для діяльності судових експертів щодо їх матеріального і соціального забезпечення. Низький рівень матеріального та соціального забезпечення судових експертів може впливати на якість та об'єктивність проведених експертиз, а також на привабливість цієї професії для молодих спеціалістів.

Починаючи з неналежного фінансування установ судово-медичної експертизи, що призводить до недостатньої оснащеності лабораторій, відсутності необхідного обладнання, матеріалів та ресурсів для проведення судово-медичних експертиз, що може впливати на результати експертиз та на якість вирішення судових справ. І продовжуючи питаннями оплати праці фахівців-експертів, яка наразі знаходиться на об'єктивно низькому рівні [3], може призводити до їх відходу з даної професії, як наслідок створення дефіциту досвідчених та висококваліфікованих кадрів у даній галузі. Все це системно впливає на зниження якості проведених експертиз та до недостатньої кількості експертів для забезпечення вирішення всіх потреб судів та правоохоронних органів.

Отже, вкрай важливим є покращення умов для діяльності судово-медичних експертів, зокрема, підвищення їх матеріального та соціального забезпечення та забезпечення достатньої фінансової підтримки для установ судово-медичної експертизи. Це дозволить забезпечити якість та об'єктивність проведених експертиз та забезпечити належний рівень виконання їхніх професійних обов'язків.

Пріоритетними кроками у перезавантаженні системи судово-медичної експертизи в Україні можуть стати наступні дії:

- оновлення статусу бюро судово-медичних експертиз, що передбачає зміни в організаційній структурі та розподілі функцій, що може поліпшити ефективність діяльності;
- забезпечення якості та ефективності проведення судово-медичних експертиз з урахуванням незалежності експертизи судово-медичних експертом;
- покращення умов для діяльності судово-медичних експертів, зокрема, підвищення їх матеріального та соціального забезпечення та забезпечення достатньої фінансової підтримки для установ судово-медичної експертизи.

Список літератури

1. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я № 6 від 17.01.1995/ Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95> (дата звернення 12.04.2023)
2. Про судово-експертну діяльність: законопроект від 05.11.2021 № 6284. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73154 (дата звернення 18.04.2023)
3. Про умови оплати праці працівників державних спеціалізованих установ судових експертиз: постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2011 року № 314. Урядовий портал. URL: <http://surl.li/fcwuu> (дата звернення 18.04.2023)
4. Про судову експертизу: закон України від 25.02.1994 № 4038-XII : ред. від 17.10.2019. Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення 14.04.2023)